

# Právní zájem vedlejšího intervenienta

PETRA LAVICKÁ\*

## *Legal interest of a third party intervening in support of a party to the dispute*

**Summary:** *A dispute between two parties may be entered by a third person on the side of the plaintiff or the defendant in the position of a third party intervening in support of a party to the dispute (Section 93 of the Code of Civil Procedure) that enters the dispute on the basis of their legal interest in the outcome of the proceedings. The legal interest is thus a prerequisite for the intervention of a supporting intervener in foreign proceedings. But, it is also an indefinite term and therefore, the court has to examine the legal interest in individual cases, either at the request of a party or ex officio. This article deals with the analysis of the concept of legal interest not only from the perspective of the Czech legal practice with examples, but also in comparison with the Swiss, Austrian, and Polish legislation.*

**Keywords:** *legal interest, third-party intervention in support of a party to the dispute, third-party notice*

Na začátku letošního roku se česká veřejnost dozvěděla, že prezident republiky Miloš Zeman vstoupil jako vedlejší intervenient<sup>1</sup> na straně státu (za nějž v řízení vystupovalo Ministerstvo financí) do řízení vedeného před Obvodním soudem pro Prahu 1 o omluvu za výroky o novináři Ferdinandu Peroutkovi<sup>2</sup>. Soud o této otázce rozhodoval na návrh protistrany, která měla za to, že není jasné, jaký právní zájem má prezident republiky na výsledku sporu<sup>3</sup>. Soud právní zájem prezidenta republiky na řízení ovšem shledal v tom, že se „[j]edná [...] o výroky, které byly proneseny fyzickou osobou s právním zájmem v oblasti práva soukromého, ale i osobou, která je nositelem moci výkonné z titulu funkce prezidenta republiky, jež se dotýkají jeho práv a povinností v oblasti práva veřejného“.<sup>4</sup>

Uvedené soudní řízení se stalo podnětem pro napsání tohoto článku, jenž má za cíl charakterizovat pojem právní zájem vedlejšího intervenienta na výsledku řízení. Jak totiž vyplývá z § 93 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále také „OSŘ“), právní zájem představuje základní předpoklad pro přistoupení vedlejšího intervenienta ke sporu na straně žalobce či žalovaného<sup>5</sup>. V následujícím textu proto bude pojednáno o tomto pojmu z pohledu teorie i rozhodovací praxe

a zároveň bude zohledněno pojetí švýcarské, rakouské a polské právní úpravy k této otázce. Na úplný závěr dojde k hodnocení odůvodnění právního zájmu tak, jak jej vyložil ve svém rozhodnutí obvodní soud.

## **K vedlejší intervenci obecně**

Vedlejší intervence byla známa již v římském civilním procesu. Uznávalo se totiž, že existují případy, kdy třetí osoba mohla mít takový zájem na sporu, že bylo správné umožnit jí dotčené řízení ovlivnit – např. pokud se odkazovník dozvěděl o sporu o platnost testamentu mezi dědicem testamentárním a dědicem intestátním<sup>6</sup>. Staré rakouské právo (Allgemeine Gerichtsordnung, Patent vom 1. 5. 1781 JCS 13, dále také „AGO“) pak požadilo účast třetí osoby na sporu pod heslo „O zastupování (§ 58–61)“ a pojem vedlejší intervence předpis nepoužíval. Pod výkon zastoupení podle AGO spadala jen intervence na základě opovědění rozepře (*die Streitverkündung Intervention*), jejíž charakteristika byla odlišná od římského pojetí.<sup>7</sup> Následující právní úprava vedlejší intervence v zemích rakouského mocnářství sice navazovala původně na AGO, ovšem z důvodu změny pojetí institutu zastoupení i opovědění rozepře,

\* Autorka působí jako interní doktorandka na katedře občanského práva PF MU v Brně. E-mail: 65471@mail.muni.cz.

<sup>1</sup> V tomto textu se upouští od zákonného označení vedlejší účastník, neboť třetí osoba vstupující do řízení není účastníkem řízení ve smyslu procesní strany. Srov. FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha 1974, str. 61–62.

<sup>2</sup> Srov. např. <[https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/zeman-spor-soud-peroutka-ferdinand-terezie-kaslova.A190204\\_142426\\_domaci\\_pmk](https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/zeman-spor-soud-peroutka-ferdinand-terezie-kaslova.A190204_142426_domaci_pmk)>, <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/i-prava-zemana-mohou-byt-v-kauze-peroutka-dotcena-soud-na-trech-stranach-pise-proc-vyhovel-prezidentovi-65582>>.

<sup>3</sup> Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 31. 1. 2019, sp. zn. 26 C 34/2015.

<sup>4</sup> Tamtéž.

<sup>5</sup> Viz odst. 1 § 93 OSŘ – „jako vedlejší účastník se může vedle žalobce nebo žalovaného zúčastnit řízení ten, kdo má právní zájem na jeho výsledku“.

<sup>6</sup> GRŇA, J. Důvod a účinek vedlejší intervence. *Právník*. 1931, sešit XII, str. 361.

<sup>7</sup> DEIXLER-HÜBNER, A. *Die Nebenintervention im Zivilprozeß*. Vídeň 1993, str. 24.

v druhém případě reagující mimo jiné na konkrétní ustanovení rakouského občanského zákoníku, již nebyla udržitelná staroněmecká koncepce účasti třetí osoby na sporu, na což reagovaly postupně osnovy k připravovanému civilnímu řádu soudnímu (Gesetz 113/1895, über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten, Zivilprozessordnung, dále také „ZPORak“), který platil až do roku 1950 také na území Československa.

Poslední osnova návrhu z roku 1893 poté upravovala vedlejší intervenci přibližně stejně jako současný § 16 až § 20 ZPORak, tedy vedlejší intervence již spadala pod pojem „účast třetího na právním sporu“, byla oddělena od hlavní intervence a došlo ke zpřesnění jak pravidelné (*die einfache Nebenintervention*), tak výjimečné intervence (intervence vedoucí ke společenství ve sporu, *die streitgenössische Nebenintervention*)<sup>8</sup>.

Po vzniku Československa se v rámci zákonů platných na území dnešní České republiky o vedlejší intervenci zmiňoval nejprve zákon č. 113/1895 ř. z., civilní řád soudní; dále o ní pojednával také občanský soudní řád z roku 1950 (zákon č. 142/1950 Sb.). Po zákonu č. 142/1950 Sb. vedlejší intervenci upravil nynější OSŘ a perličkou je, že od účinnosti dosud platného OSŘ se obsah § 93 do dnešních dnů podstatně nezměnil<sup>9</sup>. Porovnáním občanského soudního řádu z roku 1950 a 1963 se dá zhodnotit, že co do charakteristiky vedlejší intervence a postavení vedlejšího intervenienta byl starší předpis přesnější. Hovoří nejen o tom, že právní zájem souvisí s vítězstvím podporované strany ve sporu (nikoliv pouze s jeho výsledkem, srov. § 93 OSŘ<sup>10</sup>) – viz § 416 zákona č. 142/1950 Sb.<sup>11</sup> –, ale uvádí také možnost tzv. zákonné vedlejší intervence (§ 416 věta druhá zákona č. 142/1950 Sb.) a intervenci vedoucí ke společenství ve sporu (§ 418 odst. 3 zákona č. 142/1950 Sb.).

Obecně je smyslem vedlejší intervence umožnit subjektům, o jejichž právech a povinnostech se v řízení sice nerozhodne, ale

kteří mají na výsledku řízení právní zájem, aby mohly svou aktivní účastí na tento výsledek působit. Vedlejší intervenient není tedy ani v postavení zástupce strany, ale ani stranou (účastníkem) řízení, je třetí osobou, která se účastní započatého cizího řízení na straně žalobce nebo žalovaného. Odpověď na otázku, proč další subjekt vstupuje do pro něj cizího řízení, je ta, že má právní zájem na výsledku (vítězství) tohoto řízení. Jde o jeho vlastní zájem, uplatňovaný jeho jménem, což ovšem nutně neznamená, že musí být odlišný od zájmu jím podporované strany.

Jak již bylo naznačeno výše, vedlejší intervence a práva a povinnosti vedlejšího intervenienta jsou v platném občanském soudním řádu obsahem ustanovení § 93. Svou charakteristikou se jedná o tzv. vedlejší intervenci pravidelnou. V tomto bodě je třeba upozornit, že rakouský a polský civilní řád soudní obsahuje také úpravu tzv. vedlejší intervence vedoucí k úcastenství ve sporu (výjimečnou vedlejší intervenci). Tento článek se z důvodu rozsahu nebude dále zabývat popisem tohoto institutu, pouze krátce lze ve srovnání s pravidelnou intervencí uvést, že výjimečný vedlejší intervenient má ve sporu postavení nerozlučného společníka a vztahují se na něj účinky soudního rozhodnutí<sup>12</sup>.

Třetí osoba vstupující do řízení jako pravidelný vedlejší intervenient (ať již na základě výzvy jedné ze strany, nebo na základě vlastní iniciativy) je nadána stejnými procesními právy a povinnostmi jako strana<sup>13</sup>, ovšem nevztahují se na ni účinky rozhodnutí o sporu mezi stranami. Rozhodnutím ve věci samé jí nelze přisoudit právo nebo uložit povinnost, jež tvoří předmět sporu ve věci samé. Je nutno také podotknout, že činnost pravidelného vedlejšího intervenienta má být ve prospěch strany a nemá právním úkonům strany odporovat<sup>14</sup>. Ostatně to vyplývá i z rakouského pojmu *der Streithelfer*, tedy pomocník (strany) v řízení<sup>15</sup>.

<sup>8</sup> Pojmossloví pravidelná a výjimečná vedlejší intervence používá Václav Hora ve své učebnici *Československé civilní právo procesní*; viz HORA, V. *Československé civilní právo procesní. II. díl*. Praha 2010, str. 27 a 29. Z důvodu navázání na tradiční označení bude použito toto pojmossloví i zde v článku.

<sup>9</sup> Výjimkou je odst. 1, kde se nahradil odpůrce a navrhovatel žalobcem a žalovaným, a po přijetí zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, již neobsahuje dovětek „pokud nejde o řízení o rozvod, neplatnost manželství nebo určení, zda tu manželství je či není“.

<sup>10</sup> Právní zájem na vítězství strany, kterou vedlejší intervenient podpořil svým vstupem do řízení, nicméně zmiňuje komentářová literatura k § 93 – RUBEŠ, J. § 93. In: Handl, V. – RUBEŠ, J. *Komentář k občanskému soudnímu řádu. Díl I*. Praha 1985, str. 419.

<sup>11</sup> RUBEŠ, J. *Komentář k občanskému soudnímu řádu. Díl druhý*. Praha 1959, str. 669.

<sup>12</sup> K detailnějšímu rozlišení pravidelné a výjimečné vedlejší intervence viz HORA, c. d., str. 27–31, nebo LAVICKÁ, P. Výjimečná vedlejší intervence. In: Lavický, P. – Dobrovolná, E. – Valdhans, J. (eds.) *Dny práva. Day of law. 2017. Část VII. Reforma civilního procesu* [online], 10. 11. 2019. Dostupné na <<https://www.law.muni.cz/dokumenty/45065>>. Také LAVICKÁ, P. Vedlejší intervence a opravné prostředky v civilním řízení. *Časopis pro právní vědu a praxi* [online], 10. 11. 2019. Dostupné na <<https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/11470>>.

<sup>13</sup> Dostanou-li se procesní úkony vedlejšího intervenienta do rozporu s úkony jím podporované strany, soud dá přednost úkonům strany, neboť ta jediná nese procesní odpovědnost za svůj úspěch v řízení.

<sup>14</sup> Což u výjimečné vedlejší intervence neplatí, neboť svým procesním jednáním může intervenient odporovat procesním úkonům strany; soud poté přihlídně k takovým úkonům, které jsou pro procesní postavení strany výhodnější.

<sup>15</sup> Vedlejší intervenient byl charakterizován i jako obhájce věci, tento názor již však není v platné právní úpravě zastáván – srov. GRŇA, c. d., str. 369.

## Právní zájem

Již z historických právních pramenů vyplývá, že ne každá osoba se mohla zúčastnit cizího sporu, nýbrž jen ta, která k tomu měla nějaký důvod, jinak řečeno vedl ji k tomu zájem na určitém výsledku řízení. O druhu tohoto zájmu se vedla v různých právních rádech a dobách diskuse, např. podle francouzského práva se připouštěl také zájem mimoprávní (spočívající v příbuzenském vztahu<sup>16</sup>), v římském právu to mohl být i zájem vyplývající z piety<sup>17</sup>.

Jistě se lze shodnout na tom, že pojem právní zájem je pojmem neurčitým. Ani český zákonodárce v procesním kodexu neuvedl žádné charakteristické příklady a nechal jeho výklad na soudní praxi, která v jednotlivých konkrétních případech rozhoduje, zda zde existuje právní zájem vedlejšího intervenienta pro vstup do řízení.

Ve vztahu k právnímu zájmu komentářová literatura k oběma dříve zmiňovaným českým občanským soudním řádům uvádí, že právní zájem na výsledku probíhajícího sporu má ten, jehož právní postavení bude ovlivněno rozhodnutím vydaným v tomto řízení, a to jak příznivě, tak negativně<sup>18</sup>. Konkrétně právní zájem může spočívat v tom, že pravomocné rozhodnutí ovlivní obsah či rozsah oprávnění a povinností hmotněprávních<sup>19</sup> anebo vyplývajících z veřejného práva<sup>20</sup>; právní zájem tak nemusí být vždy zájmem soukromoprávním. Dá se také uvést, že právní zájem intervenienta na výsledku sporu je dán tehdy, pokud existuje mezi intervenientem a stranou sporu, kterou podporuje, hmotněprávní vztah, který má pro předmět intervenovaného sporu povahu předběžné otázky (srov. příklady níže).

Vedlejší intervenient se v řízení připojuje k té straně sporu, na jejímž vítězství má vlastní právní zájem. Začasto se tak děje z toho důvodu, že třetí osobě hrozí regres v případě prohry jí podporované strany, což je případ

ručení podle občanského zákoníku (§ 2018 a násl. zákona č. 89/2012 Sb.), ale i směnečné a šekové rukojemství podle § 30 čl. I a § 25 čl. II zákona č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, nebo typicky závazků vyplývajících z pojišťovacích smluv. Mimo tyto případy může mít právní zájem také odkazovník či vyděděný dědic ve sporu o platnost závěti, ale také akciová společnost (i akcionář) v řízení o neplatnost veřejné dobrovolné dražby akcií této akciové společnosti<sup>21</sup>, stejně tak povinný v podlužnickém sporu (§ 315 OSŘ). Konečně také insolvenční věřitelé mají ve sporu o pravost a pořadí pohledávek v insolvenčním řízení právní zájem na výsledku řízení, neboť pravomocná rozhodnutí [§ 193 a § 194 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)] jsou účinná vůči všem insolvenčním věřitelům, a dále věřitelé v odporovém sporu projednávaném v nalézacím řízení podle § 267a OSŘ v řízení o pravost, výši, skupinu nebo pořadí některé z pohledávek přihlášených k rozvrhu výtěžku (rozhodnutí má účinky proti všem oprávněným, proti jiným věřitelům povinného a proti povinnému)<sup>22</sup>. Přitom ale vedlejší intervence neslouží pouze k ochraně zájmů vedlejšího intervenienta, ale zároveň k ochraně zájmů procesní strany, na jejíž podporu intervenient do řízení vstoupil<sup>23</sup>.

Podle nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 553/03 je nutno posuzovat právní zájem ve všech souvislostech daného případu, přičemž v konkrétních případech je nutné zohlednit také hledisko přirozenoprávní či hodnotové, a nelze tudíž akcentovat pouze hledisko hmotněprávní. Tento náleží reagoval na konkrétní případ účasti vysoké školy, jež vstoupila do řízení, v němž byla posuzována základní práva a svobody (především práva politická) reprezentantů studentské obce na pozadí polistopadového demokratického procesu<sup>24</sup>. Uvedený názor je ale spíše výjimečný, neboť v nálezu sp. zn. I. ÚS 2036/08 Ústavní soud upozornil, že ustanovení § 93

<sup>16</sup> GRŇA, c. d., str. 363.

<sup>17</sup> DEIXLER-HÜBNER, c. d., str. 5–6.

<sup>18</sup> V případě strany sporu je právní zájem na výsledku řízení implicitně dán. U žalob na plnění je právní zájem evidentní bez výslovného tvrzení, neboť představuje přisouzení plnění, které podle názoru hlavní strany jí náleží. U určovacích žalob je požadavek právního zájmu, dokonce naléhavého, dán výslovně zákonem (§ 80 OSŘ).

<sup>19</sup> DVOŘÁK, B. § 93. Vedlejší účastenství. In: Lavický, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250 I). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha 2016, str. 390.

<sup>20</sup> RUBEŠ, c. d., str. 673.

<sup>21</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018, sp. zn. 21 Cdo 5954/2016. Nebo je-li na majetek akciové společnosti prohlášen konkurs a na místo obchodní korporace vstoupí insolvenční správce, může se akcionář, který za společnost podal žalobu a dosud ji v řízení zastupoval (má-li na tom zájem), stát vedlejším účastníkem na straně žalující – viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1839/2014.

<sup>22</sup> Nutno podotknout, že v těchto případech jde o výjimečnou vedlejší intervenci právě z důvodu, že účinky rozhodnutí působí i na jiné subjekty, než pouze na strany řízení.

<sup>23</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2004, sp. zn. I. ÚS 553/03.

<sup>24</sup> Právní zájem vysoké školy na výsledku sporu pak byl shledán v jejím zájmu na permanentním hájení akademických práv a svobody a na ochraně politických práv studentů. Klíčovým přitom bylo zohlednění specifického postavení vysokých škol jakožto legitimních ochránců těchto práv.

OSŘ není možno podrobit nepřiměřeně extenzivnímu výkladu; předchozím nálezem Ústavní soud totiž vystoupil na ochranu samotných účastníků řízení, a nikoliv vedlejšího intervenienta.

Ze soudní judikatury vyplývá, že ke vstupu do řízení nestačí morální, majetkový<sup>25</sup> či jiný „neprávní zájem“<sup>26</sup> ani zájem založený na osobní cti<sup>27</sup> či profesní cti nebo snad spočívající v lojalitě ke straně řízení<sup>28</sup>. Proto členové rodiny nemají právní zájem na výsledku řízení o ochraně osobnosti jiného člena rodiny<sup>29</sup>, stejně tak manžel, který se obává, že se bude podílet na úhradě exekvované částky, nebude-li druhý manžel v řízení úspěšný, a to zvláště za situace, kdy je tato úvaha v době řízení o připuštění vedlejšího intervenienta zcela předčasná<sup>30</sup>. Tento zájem nelze zdůvodnit ani tím, že je třetí osoba účastníkem jiného, souvisícího řízení<sup>31</sup>. Je potom již notoriem, že institut vedlejší intervence nelze využít v řízení nesporném<sup>32</sup>, tudíž intervence akcionáře v řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady akciové společnosti je rovněž vyloučena<sup>33</sup>.

Skutečnosti a důkazy svědčící o právním zájmu není nutné uvádět v podání oznamujícím vstup vedlejšího intervenienta do řízení, nicméně pro případ námítky nepřipustnosti vedlejší intervence je vhodné (a je naplněním zásady procesní ekonomie), pokud je třetí osoba vstupující do řízení uvede již v tomto podání. Z úpravy uvedené v OSŘ totiž vyplývá, že soud nezkoumá přípustnost vedlejší intervence z úřední povinnosti, ale teprve až na návrh, přičemž přípustnost se odvíjí od zkoumání právního zájmu vedlejšího intervenienta<sup>34</sup>. Tento závěr je platný i v případě, že třetí osoba vstupuje do řízení na základě výzvy jedné ze stran. Soud je v tomto případě pouhým doručujícím orgánem, ze zákona mu nevyplývá žádná povinnost zkoumat právní zájem ještě před doručením výzvy třetí osobě.

## Komparativní hlediska

Ve švýcarském civilním řádu soudním (Schweizerische Zivilprozessordnung vom 19. Dezember 2008, SR 272, dále také „ZPO-Švýc“) je v § 74 až 77 upravena vedlejší intervence (vedlejší intervenient vstupuje do řízení aktivně sám) a v § 78 až 79 tzv. opovědění rozepře, *die einfache Streitverkündung* (vedlejší intervenient vstupuje do řízení na základě výzvy strany)<sup>35</sup>. Smyslem účasti třetí osoby na řízení je shodně s českou právní úpravou podpořit stranu řízení, neboť rozhodnutí může mít přímý nebo nepřímý vliv na právní postavení intervenienta. Podobnost s úpravou § 93 OSŘ lze nalézt také v tom, že ZPO-Švýc upravuje pouze tzv. pravidelnou vedlejší intervenci jak podle § 74, tak podle § 78. Tedy třetí osoba je v postavení pomocníka strany, nejde o vedlejší intervenci vedoucí ke společenství ve sporu (výjimečná vedlejší intervence)<sup>36</sup>.

Ustanovení § 17 odst. 1 ZPORak indikuje, že by měl existovat vzájemný vztah mezi rozhodnutím o sporu stran a právním postavením (právní sférou) vedlejšího intervenienta s tím, že pro právní vztahy vedlejšího intervenienta je podstatné vítězství sporu jím podporované strany. Právní vztahy intervenienta, na které rozhodnutí působí účinky (přímo – výjimečná intervence, nepřímo – pravidelná intervence), nemusejí v době vstupu třetí osoby do sporu existovat, musejí ale být výsledkem sporu alespoň podmíněně. Tím se má zabránit tomu, aby další osoba vstoupila do cizího řízení jen z důvodu získání informací o důkazech nebo aby svým vstupem přivodila prohru strany v řízení tím, že bude svým procesním jednáním omezovat stranu ve vedení sporu<sup>37</sup>.

Podle polské právní úpravy (Kodeks postępowania cywilnego, ustawa z 17. 11. 1964 r.) platí v podstatě to stejné, jako je tomu v předchozích zkoumaných právních úpravách, vč.

<sup>25</sup> Právním zájmem není ani odkaz na povinnosti řádného hospodáře – viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 23 Cdo 3960/2013.

<sup>26</sup> Mimo jiné usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 23 Cdo 3960/2013.

<sup>27</sup> Například usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 8. 2011, sp. zn. I. ÚS 1789/11, či usnesení ze dne 16. 8. 2012, sp. zn. IV. ÚS 2490/12.

<sup>28</sup> Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 8. 2013, sp. zn. I. ÚS 2194/13.

<sup>29</sup> Nález Ústavního soudu ze dne 5. 8. 2009, sp. zn. I. ÚS 2036/08 – zájem syna na výsledku sporu otce je zájmem pouze citovým, nikoliv právním.

<sup>30</sup> Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 1. 2014, sp. zn. II. ÚS 819/13.

<sup>31</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2829/2008: „Právní zájem vedlejšího účastníka na výsledku řízení, do něhož vstupuje, není dán jen proto, že je účastníkem jiného řízení, v němž probíhá spor na obdobném skutkovém základě, a ani jeho tvrzený případný finanční (majetkový) zájem na výsledku řízení nepostačuje.“

<sup>32</sup> DVOŘÁK, c. d., s. 389, nebo např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. února 1999, sp. zn. 20 Cdo 91/99.

<sup>33</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1868/2016.

<sup>34</sup> Srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 1. 2007, sp. zn. IV. ÚS 718/06, usnesení ze dne 7. 3. 2012, sp. zn. II. ÚS 1589/11.

<sup>35</sup> Hlavním účelem opovědění rozepře má být společné posouzení právního stavu, a tedy vyhnutí se dvojitému negativnímu výsledku řízení (ztráty sporu mezi stranami i mezi stranou a vedlejším intervenientem). SUTTER-SOMM, T. a kol. *Schweizerisches Zivilprozessrecht*. 3. vyd. Basilej 2017, str. 73.

<sup>36</sup> Nicméně v kantonálních právních řádech se výjimečná vedlejší intervence objevuje. Pro její zařazení do spolkového civilního řádu soudního ovšem neshledala expertní komise důvod. ZUBER, R. – GROSS, B. Art. 74. In: Güngerich, A. a kol. *Berner Kommentar. Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht. Schweizerische Zivilprozessordnung. Band I. Art 1–149 ZPO*. Bern 2012, str. 812.

<sup>37</sup> DEIXLER-HÜBNER, c. d., str. 80.

české. Vedlejší intervenient vstupuje do řízení proto, aby pro jím podporovanou stranu byla věc rozhodnuta úspěšně. Intervenuje rovněž z důvodu ochrany vlastního zájmu, neboť negativní výsledek řízení vyvolá právní účinky (přímé v případě intervence výjimečné nebo nepřímé v případě intervence pravidelné) v jeho právní sféře, čímž se rozumí, že bude mít vliv na vznik nebo zánik jeho práv nebo povinností. Intervenovat lze v jakékoliv věci, dokonce i v řízení o konstitutivních žalobách<sup>38</sup>. Vždy však musí jít o sporné řízení<sup>39</sup>.

### Právní zájem

Vlastní charakteristika vedlejší intervence je podle švýcarského zákonného ustanovení odlišná od české, neboť je zde dán důraz na osvědčení vlastního jasného (přesvědčivého) právního zájmu, že intervence povede k tomu, aby již v zahájeném sporu bylo rozhodnuto ve prospěch intervenientem podporované strany (tedy aby v řízení zvítězila), přičemž tato skutečnost je zkoumána soudem nikoliv pouze na návrh strany. Právní zájem, který vedlejší intervenient prokazuje, je také nazýván důvodem intervence, a jak již bylo řečeno výše, je třeba jej jasně a věrohodně uvést v písemném podání, kterým intervenient oznamuje vstup do řízení<sup>40</sup>; dalším požadavkem je potom označení strany, kterou hodlá prostřednictvím intervence podporovat.

Právní zájem má vedlejší intervenient tehdy, pokud práva nebo povinnosti vedlejšího intervenienta odvisí od výsledku předchozího řízení mezi stranami. Právní zájem je základní podmínkou vstupu třetí osoby do řízení, nezáleží přitom na skutečnosti, jestli souvisí s právním vztahem k podporované straně, k její protistraně, nebo k předmětu sporu<sup>41</sup>. Soud každopádně zkoumá právní zájem jako předpoklad vedlejší intervence z moci úřední, rozhodnutí soudu předchází slyšení stran. Tyto úkony mají za cíl umožnit účast třetí osoby v řízení a seznámení se se spisem<sup>42</sup>.

Jako vedlejší intervenient pak může vystupovat dědic (i následný<sup>43</sup>, srov. svěřenské nástupnictví v § 1512 a násl. zákona č. 89/2012 Sb.) ve sporu mezi odkazovníkem a třetí osobou (také odkazovník na straně závětního dědice ve sporu o platnost závěti<sup>44</sup>) nebo prodávající ve sporu kupujícího a třetího, který věc dále nabyt, dědic ve sporu o platnost závěti nebo ručitel v řízení o existenci pohledávky vedeném mezi dlužníkem a věřitelem<sup>45</sup>, a dále postupitel v řízení postupníka proti dlužníku, solidární dlužníci nebo věřitelé v řízení s ostatními věřiteli nebo solidárními dlužníky<sup>46</sup>. Pro vstup do řízení nestačí třetí osobě čistý hospodářský zájem, např. zájem věřitele týkající se platební schopnosti dlužníka ve sporu dlužníka s třetí osobou, stejně tak není dostačující zájem založený na příbuzenských vztazích a přátelství<sup>47</sup>.

Podle rakouské právní doktríny platí, že právní zájem je dán tehdy, když se právní postavení vedlejšího intervenienta prostřednictvím vítězství strany zlepší nebo v případě její prohry zhorší, jinak řečeno svou účastí na řízení získá třetí osoba nějakou výhodu nebo zabrání pro sebe negativním následkům. Důležitost výhody nebo míra následku zde není podstatná, nelze tedy zaměňovat právní zájem za zájem naléhavý tak, jak jej známe podobně v českém právním řádu u určovacích žalob.

Právní zájem musí vyplývat z právního pořádku a být s ním v souladu, neboť pouhý zájem majetkový, zájem o informace, zájem vyplývající z piety, slušnosti nebo etiky nepostačuje.<sup>48</sup> Příkladem A žaluje B na zaplacení, C, který má pohledávku vůči B, nemůže vstoupit do řízení jako vedlejší intervenient, jestliže jeho zájem spočívá v tom, zda B bude solventní k úhradě jeho pohledávky. Výsledek sporu se totiž neodrazí v právním postavení C, ale pouze v jeho majetkové sféře. Stejně tak nemůže vstoupit do řízení akcionář proti akciové společnosti proto, že se jeho podíl na výnosu zmenší nebo bude vyloučen. Zájem konkursního věřitele na vítězství

<sup>38</sup> Polský Nejvyšší soud je ovšem toho názoru, že např. ve věci určení otcovství může být vedlejším intervenientem jen taková osoba, která je bezprostředně a osobně zainteresovaná na výsledku řízení, tj. patří do skupiny osob legitimovaných podobně jako strany řízení. STUZIŃSKA, J. Rozdial VI. Podmioty postępowania cywilnego. § 38 Interwencja uboczna. In: Studzińska, J. – Cioch, P. *Postępowanie cywilne*, 5. vyd., Varšava 2017, str. 132–133.

<sup>39</sup> KUNICKI, I. Art. 76. In: Góra-Błaszczkowska, A. a kol. *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz do art. 1–729*. 2. vyd. Varšava 2016, str. 350.

<sup>40</sup> Není nutné, aby již v tomto stadiu předkládal důkazy. V určitých případech může oznámit svůj úmysl vstoupit do řízení ústně.

<sup>41</sup> ZUBER – GROSS, Art. 74, c. d., str. 816.

<sup>42</sup> ZUBER – GROSS, Art. 75, c. d., str. 822.

<sup>43</sup> STAEHELIN – STAEHELIN – GROLIMUND *Zivilprozessrecht. Unter Einbezug des Anwaltsrechts und des internationalen Zivilprozessrechts*. 2. vyd. Basilej 2017, str. 197.

<sup>44</sup> Tamtéž, str. 197–198.

<sup>45</sup> SUTTER-SOMM a kol., c. d., str. 70.

<sup>46</sup> ZUBER – GROSS, Art. 74, c. d., str. 816.

<sup>47</sup> Tamtéž.

<sup>48</sup> FASCHING, H. W. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts*. 2. vyd. Vídeň 1990, str. 928. Majetkový zájem ovšem často není v opozitu vůči právnímu zájmu, i podle právního řádu může mít právní zájem majetkový charakter.

správce konkursní podstaty v řízení o odpůřčí žalobě je také majetkovým zájmem<sup>49</sup>. Jako vedlejší intervenient může naopak vystupovat i rodič nebo dítě, jež jsou sice v příbuzenském vztahu, ale účast na řízení může ovlivnit jejich právní postavení. Matka by tak mohla vstoupit do řízení o určení otcovství vedeného svým dítětem, stejně tak dítě může vystupovat jako vedlejší intervenient v řízení o neplatnosti manželství, neboť na výsledku rozhodnutí závisí jejich právní postavení.<sup>50</sup>

Otázka je, zda musí jít pouze o právní zájem vyplývající ze soukromého práva, nebo také z veřejného práva. Dovojuje se, že pokud by se vedlejší intervence neměla vztahovat také na subjektivní veřejná práva osoby, pak by to zákonodárce uvedl v zákoně. Právní sféra vedlejšího intervenienta totiž zahrnuje nejen jeho soukromoprávní, ale také veřejnoprávní vztahy a postavení. Proto pozitivní rozsudek v civilní věci může mít vliv na poměry vedlejšího intervenienta vyplývající ze správního práva, když např. udělení stavebního povolení bude záviset na vítězství jím podporované strany v civilním řízení.<sup>51</sup>

Pokud třetí osoba oznamuje svůj zájem vstoupit do řízení písemně, je v podání povinna uvést stranu, kterou chce podpořit, a relevantní skutečnosti podporující její právní zájem; v tomto stadiu řízení zatím bez nutnosti označení důkazů. Soud právní zájem však přezkoumává až na návrh v řízení o nepřipuštění vedlejší intervence<sup>52</sup>.

V případech charakteristiky právního zájmu podle polského kodexu lze odkázat na obecné závěry vyplývající z rakouské úpravy. V konkrétních případech má právní zájem na výsledku řízení spoluvlastník intervenující na straně druhého spoluvlastníka proti osobě, která jim odňala věc, jež byla předmětem jejich spoluvlastnictví, nebo původní prodejce na straně kupujícího v řízení o odškodnění za vady proti dalšímu nabyvateli věci<sup>53</sup>. Intervenovat může třetí osoba v řízení o nájmu bytu v postavení osoby, které má být tento byt přidělen. Také může vstoupit do řízení osoba v řízení o zvýšení výživného, která se jej zavázala poskytnout v době nepřítomnosti povinného.

Na druhé straně nemá právní zájem věřitel společnosti v řízení o zrušení společnosti

a jmenování likvidátora, stejně tak komora advokátů nemůže být vedlejším intervenientem v řízení týkajícím se pracovního vztahu advokáta<sup>54</sup>. Ve věcech statusových není přípustná vedlejší intervence pravidelná (*intervenecja uboczna zwykła*), a i tak je tento institut podle judikatury polského Nejvyššího soudu poměrně omezen. V řízení o určení otcovství mohou jako vedlejší intervenienti vystupovat děti zemřelého domnělého otce, nikoliv dědicové. V případě popření otcovství může vystupovat jako vedlejší intervenient matka dítěte, které podalo žalobu, rodiče mohou intervenovat v řízení o zrušení adopce, naopak v řízení o vyloučení otcovství jako vedlejší intervenient nemůže vystupovat osoba, která tvrdí, že není otcem dítěte<sup>55</sup>.

Jestliže třetí osoba vstupuje do řízení na základě písemného podání, musí v něm označit stranu, ke které přistupuje, a popsat svůj právní zájem; teprve v řízení o nepřipuštění vedlejší intervence je třetí osoba povinna uvést odůvodnění a skutečnosti (bez nutnosti důkazních přednesů, ty je nutné ovšem uvést při ústním jednání), na základě kterých je možné usuzovat na to, že účinky rozhodnutí se dotknou právní sféry vedlejšího intervenienta.

## Opovědění rozepře

V souladu s § 79 ZPOŠvyc platí, že v případě vstupu třetí osoby do řízení na základě opovědění rozepře provedené stranou řízení má tato třetí osoba nárok na připuštění ke sporu bez prokazování svého právního zájmu a samozřejmě nemusí svůj vstup oznamovat zvláštním podáním<sup>56</sup>. Oznámení sporu slouží k zachování práv z faktických a právních vad a regresního nároku strany, které jí v případě prohry náležejí vůči povolané třetí osobě<sup>57</sup>. Právní zájem v tomto případě spočívá v důvodu pro opovědění rozepře. Povinnost<sup>58</sup> (*die Obliegenheit*) podpořit stranu, která třetí osobu přivolala ke sporu, vychází buď ze zákonného ustanovení, nebo ze smlouvy. Jde tak o žalovaného kupujícího, který se v případě prohry obrátí na prodávajícího na podkladě výkonu práva z vadného plnění, či nájemce ve sporu s pronajímatelem, pokud třetí osoba

<sup>49</sup> DEIXLER-HÜBNER, c. d., str. 86. Čistě majetkovým zájmem je pak zájem spolubydlících na řízení nájemce o výpovědi z bytu, nikoliv podnájemníků. Z povahy domnělým zájmem je pak zájem učitele v řízení jeho žáků.

<sup>50</sup> FASCHING, c. d., str. 204.

<sup>51</sup> DEIXLER-HÜBNER, c. d., str. 84.

<sup>52</sup> FASCHING, c. d., str. 403.

<sup>53</sup> STUDZIŃSKA, c. d., str. 133.

<sup>54</sup> KUNICKI, c. d., str. 352.

<sup>55</sup> Tamtéž, str. 352–353.

<sup>56</sup> SUTTER-SOMM a kol., c. d., str. 74.

<sup>57</sup> STAHELIN – STAHELIN – GROLIMUND, c. d., str. 201.

<sup>58</sup> Nejde o právní povinnost (*die Pflicht*), ale povinnost, jejímž smyslem je předcházet námitce špatně vedeného řízení. (Tamtéž, str. 201.)

bude nárokovat předmět nájmu, nebo solidárního dlužníka vůči spoludlužníkům.<sup>59</sup>

Opovědění rozeprě<sup>60</sup> (*die Streitverkündung*), které nalezneme v § 21 ZPORak, je jiný způsob vstupu třetí osoby do sporu<sup>61</sup>. Závazek oznámit spor může vyplývat ze zákonné úpravy – např. ve sporu o vydání věci oznamuje spor nabyvatel předchozímu vlastníku (§ 931 občanského zákoníku), člen společnosti jinému členu ve sporu o neplatnosti přijatého usnesení (§ 42 zákona o společnostech s ručením omezeným), oprávněný k intervenční má také vlastník dluhopisu (nebo zástavního listu) v řízení správce proti dlužníkovi (§ 9 zákona o cenných papírech), v řízení o podlužnické žalobě věřitel oznamuje spor povinnému (§ 310 exekučního řádu)<sup>62</sup>. V těchto případech vstup vedlejšího intervenienta do řízení opravňuje zákonné ustanovení, další potvrzení právního zájmu tak není třeba.

Rovněž polský procesní kodex zná opovědění rozeprě<sup>63</sup> (*przypozwanie*) – viz § 84. Opovědění sporu může být buď fakultativní, nebo vyplývat ze zákona (kupující oznámí prodávajícímu spor o plnění z vad, jež je veden s nabyvatelem věci, nájemce pronajímateli ve sporu s třetí osobou vznášející nárok na pronajatou věc). Opověděná osoba, pokud chce vstoupit do řízení jako vedlejší intervenient, musí uvést svůj právní zájem na vítězství podporované strany a případně jej zdůvodnit v situaci, kdy je podán návrh na nepřipuštění vedlejšího intervenienta do řízení.<sup>64</sup>

## Shrnutí

Jak je patrné z výše uvedeného, v procesních předpisech zde jmenovaných není pojem právní zájem vedlejšího intervenienta přesně definován, ale je v jednotlivých konkrétních případech podroben přezkumu soudu, a to z moci úřední nebo na návrh. Ze strany soudu nejde o uvážení, ale o zjištění, zda probíhající řízení dvou stran může mít dopad do právní sféry třetí osoby, což dokládají uvedené příklady právního zájmu z různých odvětví práva, jež jsou poměrně shodné napříč komparovanou právní úpravou. V určitých případech pak třetí osoba vstupuje do řízení na základě zákonných ustanovení, v těchto případech již není nutné právní zájem zkoumat.

Společným všem zkoumaným kodexům je výklad, že se třetí osoba podílí svými procesními úkony na vítězství jí podporované strany v řízení. Ne vždy je tento cíl (tj. dosažení vítězství) naplněn, nicméně stále platí, že výsledek sporu ovlivní právní postavení třetí osoby, jinak řečeno dotkne se jejích práv a povinností. Proto také není akceptovatelný žádný jiný než právní zájem na výsledku řízení, což je rovněž zdůrazněno jak zahraniční, tak českou rozhodovací praxí.

Shodně zkoumané právní řády také uvádějí, že třetí osoba může do řízení vstoupit iniciativně sama nebo ji do sporu může pozvat jedna ze stran řízení – to v zahraničních kodexech pokrývá institut opovědění rozeprě, jež ovšem v českém OSŘ chybí, i když ho § 93 naznačuje tím, že třetí osoba vstupuje do řízení na výzvu jedné ze stran.

Vrátíme-li se na začátek tohoto článku, zjistíme, že Obvodní soud pro Prahu 1 se s otázkou právního zájmu v uvedeném rozhodnutí ne zcela šťastně vypořádal. Přípuštění vedlejší intervence bylo zdůvodněno tím, že výroky byly proneseny fyzickou osobou s právním zájmem jednak v oblasti práva soukromého, jednak práva veřejného, bez dalšího upřesnění a odkazu na dosavadní pojetí právního zájmu v české judikatuře.

Vodítko k možným zasaženým právům a povinnostem soukromoprávního charakteru se z odůvodnění vedlejšího intervenienta uvedeného v narativní části rozhodnutí soudu nepodává, argument intervenienta, že „je osobou, která má právní zájem na výsledku řízení, neboť je původcem v řízení napadených výroků, jemu je nejlépe známo, co ho vedlo k jejich zveřejnění a jaké byly relevantní okolnosti jejich pronesení“, v tomto ohledu neobstojí. Podle výše uvedené charakteristiky právního zájmu na výsledku řízení v oblasti soukromého práva by totiž důvodem pro vstup do řízení mohl být především regres hrozící vedlejšímu intervenientovi ze strany žalované České republiky, za kterou v řízení vystupovala její organizační složka Ministerstvo financí, nebo by právní zájem mohl vyplývat ze zákonného ustanovení. Ovšem v prvním případě o možném postihu ze strany státu (požadavek omluvy za poskytnutou omluvu) se v odůvodnění soudu

<sup>59</sup> ZUBER – GROSS, Art. 78, c. d., str. 849.

<sup>60</sup> Účinky opovědění rozeprě spočívají v tom, že by straně v případě prohry zůstal regresní nárok vůči třetí osobě nebo by naopak byla povinna k regresi vůči třetí osobě nebo by straně mohlo hrozit nebezpečí dvojího plnění (protistraně a třetí osobě). Viz HORA, c. d., str. 32.

<sup>61</sup> FASCHING, c. d., str. 210.

<sup>62</sup> DEIXLER-HÜBNER, c. d., str. 77–78.

<sup>63</sup> Opovědění rozeprě slouží k tomu, aby straně v případě prohry zůstal regresní nárok vůči třetí osobě nebo aby naopak byla povinna k regresi vůči třetí osobě.

<sup>64</sup> KUNICKI, Art 84, c. d., str. 364.

nehovoří ani ho v narativní části rozhodnutí netvrdí intervenient, přitom ten je povinen uvést skutečnosti a podat důkazy, které potvrzují jeho právní zájem na výsledku řízení. V druhém případě nenalezneme v právním řádu žádné ustanovení, jež by v řízení o ochranu osobnosti právní zájem vedlejšího intervenienta předpokládalo. Konečně vedlejší intervenient nepoukazuje ani na to, že by se rozhodnutí ve věci samé mohlo dotknout jeho právních vztahů, a to ani těch, které sice v době řízení o připuštění intervence neexistují, ale byly by výsledkem sporu podmíněny.

Vedlejší intervenient dále uvedl, že výsledek řízení může mít vliv na výkon prezidentské funkce, jako jsou „projevy na veřejnosti včetně kritických částí a otázka omezení svobodné politické debaty prezidenta republiky jakožto lidmi volené hlavy státu“. V tomto případě vedlejší intervenient pravděpodobně uvažuje dopad do práva na svobodu projevu podle čl. 17 Listiny základních práv a svobod, nicméně je třeba zdůraznit základní předpoklad pravidelné vedlejší intervence, že nelze rozhodnutím ve věci přisoudit vedlejšímu intervenientovi žádná práva a uložit žádné povinnosti. Tedy negativní výsledek uvedeného řízení pro stát (čímž se rozumí uložení omluvy za výroky o novináři Peroutkovi) by neměl důsledek v tom, že by soud zároveň mohl rozhodnout o zúžení práva prezidenta republiky na svobodu projevu. Rovněž k uvedenému odůvodnění právního zájmu intervenient netvrdí, že by zde probíhalo v tomto ohledu nějaké řízení, jehož je účastníkem, resp. účastníkem bude, nebo by dokonce šlo o vyřešení předběžné otázky pro jiné, související řízení.

Konečně odkaz vedlejšího intervenienta na to, že vstupuje do řízení na ochranu zájmu strany řízení, je sice v souladu s postavením vedlejšího intervenienta a účelem vedlejší intervence, ovšem ani toto prohlášení nesplňuje požadavek na definování právního zájmu tak, jak je uvedeno výše v textu.

Lze tedy konstatovat, že v této věci není zjevný právní zájem vedlejšího intervenienta na výsledku řízení, jakkoliv lze v mimoprávní rovině pochopit důvody, kterými svůj vstup do řízení podpořil. Přesto musíme uzavřít, že soud nerozhodl nesprávně, pokud vedlejší intervenci připustil. I když odůvodnění právního zájmu podané soudem neobstojí, čtenáře tohoto článku lze odkázat na výše uvedený nálezn Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 553/03, jenž říká, že se právní zájem má hodnotit v kontextu celé věci. V této souvislosti můžeme pojem právní zájem zaměnit za zájem specifický na ochranu politických práv hlavy státu, tedy základního práva vyplývajícího z ústavního pořádku. Mezi žalovanou a vedleším intervenientem existuje úzká spjitost, která zakládá konkrétní zájem intervenienta na výsledku sporu, neboť otázka porušení osobnostních práv za výroky je natolik propojena s osobou, která je vyřkla, že nelze dostatečně posoudit, zda vedlejší intervenient má v dané věci právní zájem na výsledku řízení, či nikoliv. Jde ovšem opět o výjimečnou situaci a zcela platí závěr, že ustanovení § 93 OSŘ nelze vykládat extenzivně, s čímž se jednoznačně ztotožňuje i autorka tohoto článku.

agentura  
**BOVA**

## SPECIALISTA NA VZDĚLÁVÁNÍ PRÁVNÍKŮ

Pokud se chcete vzdělávat v oblasti práva, musíte vyhledat relevantní, aktuální a ověřené informace od těch nej kvalitnějších českých právních odborníků. A přesně to poskytujeme již 27 let. Jsou to nejnovější výklady a judikatura ve všech právních oborech. Dobrý právník se vzdělává stále, skvělý právník se vzdělává s Bovou.

VYBERTE SI Z NAŠÍ AKTUÁLNÍ NABÍDKY PRÁVNÍCH  
SEMINÁŘŮ, KTERÉ POŘÁDÁME V PŘÍŠTÍM ROCE  
NA NAŠICH WEBOVÝCH STRÁNKÁCH

[www.bovapolygon.cz](http://www.bovapolygon.cz)